

KUUETEISTKÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2024

2Ms 16:11–19.31.35 (Ap 20:32–35 või 1Tm 6:17–19; Mt 6:19–24)

11 Ja Issand rääkis Moosesega, öeldes:

12 «Ma olen kuulnud Iisraeli laste nurisemist. Räägi nendega ja ütle: Täna õhtul te sööte liha ja hommikul leiba kõhud täis. Siis te mõistate, et mina olen Issand, teie Jumal.»

13 Ja õhtul tulid vutid ning katsid leeri; ja hommikul oli kastekord leeri ümber.

14 Ja kui kastekord oli haihtunud, vaata, siis oli kõrbe pinnal midagi õhukese soomuse taolist, peenikest nagu härmatis maas.

15 Kui Iisraeli lapsed seda nägid, siis nad küsisid üksteiselt: «Mis see on?» Sest nad ei teadnud, mis see oli. Aga Mooses vastas neile: «See on leib, mida Issand annab teile süüa.

16 Issand käskis nõnda: Igaüks kogugu sellest niipalju, kui ta sööb, kann iga pea kohta, vastavalt teie hingede arvule; igaüks võtku nende jaoks, kes tema telgis on!»

17 Ja Iisraeli lapsed tegid nõnda, ja nad kogusid, üks rohkem ja teine vähem.

18 Aga kui nad mõõtsid kannuga, siis ei olnud ülearu sellel, kes oli kogunud rohkem, ega tundnud puudust see, kes oli kogunud vähem; igaüks oli kogunud nõnda palju, kui ta sõi.

19 Ja Mooses ütles neile: «Ükski ärgu jätku sellest midagi homseks!»

31 Ja Iisraeli sugu pani sellele nimeks «manna»; see oli valge nagu koriandri seeme ja maitstes nagu mesikook.

35 Ja Iisraeli lapsed sõid mannat nelikümmend aastat, kuni nad jõudsid asustatud maale; nad sõid mannat, kuni nad jõudsid Kaananimaa piirile.

Ja ISSAND töötas Moosesele, üteldes: «Ma olen kuulnud Iisraeli poegade nurisemist. Kõnele nendega, üteldes: «Videviku ajal te sööte liha ja päevatõusul te küllastute leivast ning mõistate, et mina olen ISSAND, teie Jumal.»» Ja sündis, et õhtul tulid üles vutid ja katsid leeri ning hommikul oli kastekord ümber leeri. Ja kui kastekord oli lendunud, vaata, kõrbe palgeil oli midagi peene soomuse laadset, peenike otsekui härmatis maapinnal. Ja Iisraeli pojad nägid seda ning ütlesid igamees teisele: «See on ei tea mis!», kuna nad ei teadnud, mis see on. Ja Mooses ütles neile: «See on see leib, mida ISSAND on teile süüa andnud! See on see sõna, mille Issand on teile korralduseks andnud: kogugu sellest igamees oma suu neelamist mööda, kann pea kohta teie hingede arvu järgi, igamees võtku neile, kes tema telgis.» Ja Iisraeli pojad tegid nõnda ja kogusid, üks rohkem, üks vähem. Ja nad mõõtsid kannuga ja ei olnud ülearu sellel, kes kogus rohkem, ja kes kogus vähem, ei tundnud puudust. Igamees oli kogunud oma suu neelamist mööda. Ja Mooses ütles neile: «Ükski mees ärgu jätku sellest üle hommikuks!» Ja Iisraeli koda hüüdis seda nimega «manna» ja see oli nagu koriandri seeme valge ning selle maitse oli nagu

meekook. Ja Iisraeli pojad sõid mannat nelikümmend aastat, kuni nad tulid asustatud maale. Mannat nad sõid, kuni tulid Kaananimaa piirile.

Sissejuhatus

Teine Moosese raamat algab Iisraeli rahva Egiptuse orjapõlve kirjeldamisega, millele koheselt järgneb Moosese sünni-, pagenduse ja kutsumise lugu. Peaaegu pool raamatu mahust (esimesed viisteist peatükki neljakümnest) on pühendatud Egiptusest lahkumisele, raamatu teine pool suurel määral Jumala lepingule Iisraeliga, kusjuures algusest peale on selgelt esil vastuolu ühelt poolt Jumala ustavuse ning teiselt poolt nii rahva usaldamatuse kui ka ustavusetuse vahel.

Heebrea keeles kannab 2. Moosese raamat nime נִמְדָּ – «Nimed»¹ –, kreeka keeles Ἐξοδος – «väljumine», «lahkumine»² –, ladinapäraselt (ka mitmes teises keeles kasutatuna) *Exodus*, tähistades raamatu keskset teemat: Iisraeli rahva lahkumist Egiptusest ning pääsemist orjapõlvest.

19.-20. sajandi piibliteaduses oli valdavalt esindatud seisukoht, et Moosese raamatud rajanevad neljal allikal, mida tuntakse nimede Jahvist, Elohist, Deuteronomist ja Preestrikoodeks all. Pikka aega paigutati neist esimese tekkimine Iisraeli kuningriigi kõrgaega (10. sajandisse eKr) ning viimane eksiili või vahetult sellele järgnenud ajaperioodi. Viimastel aastakümnetel on hakatud taolist jaotust revideerima ning pakutud välja hüpotees, mille kohaselt vanimaiks allikaks on pigem Deuteronomist, millele eksiiliperioodil on lisatud «elloona» seni vanemaks (ning «täiendusena» seni noorimaks) peetud materjal.³

Üheks 2. Moosese raamatu iseloomulikuks jooneks on Jumala suuruse ja ustavuse ning Tema kõrguse, kõikvõimsuse ja «teistsugususe» kui ka samaaegse läheduse manifestatsioon, eriti vastukaaluks nii Egiptuse valitsejate põikpäisusele kui ka Jumala oma rahva kõvale südamele ja pea lakkamatule nurisemisele. Jumal ilmutab end Moosesele ja annab Talle koguni teada oma nime ja olemuse saladuse. Jumal näitab end jätkuvalt ka mitmesuguste imetegude (nii positiivsete kui negatiivsete) kaudu, kinnitades seeläbi, et Ta ei hülga oma rahvast, vaid varjab teda nii eest kui tagant ja juhüb oma valguse ning päästva armuga isegi öö pimeduses ja kõrbekatsumustes. Paraku saab, nagu juba öeldud, eksimatult selgeks seegi, kui vähe Jumala rahvas Tema abi ja armu väärrib – mis on ühtaegu nii hoiatav meeldetuletus kui ka lootuse märk.

---

¹ Vrd 2Ms 1:1: Ja need on Iisraeli poegade *nimed*, kes olid Egiptusesse tulnud...

² Ehk võiksime tõlkida ka «väljapääsutee»: ἔξ – «välja» – ja ὁδός – «tee».

³ Taoliste hüpoteeside ja arutelude sisuline väärtus seisneb eeskätt erinevas vastuses küsimusele, kas käsitleda iseäranis alg- ja eisiisade lugusid «loomis- ja algusmüütidena» või pigem kirjanduslikku kuube rüütatud teoloogilise (ja ajaloo-filosoofilise) sõnumina. Nii vanema juudi kui kristliku pärimuse järgi on viie Moosese raamatu autoriks suures osas Mooses ise, kes sai need Jumala ilmutusena Siinail.

Keelelisi märkuseid

Issand – originaalis ei kasutata siin mitte sõna «Issand», vaid Jumala nime יהוה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

Ja...rääkis – וַיְדַבֵּר – sõna דָּבַר – «kõnelema», «rääkima» – tähistab korrastatud, mõtestatud, isegi loovat kõnet (sõna), mis ei pruugi mitte ainult tähistada, vaid ka põhjustab seda, millest kõneldakse. Siin kasutatud grammatilises vormis võib see sõna tähendada ka «töötama».

Moosesega – אֶל־מֹשֶׁה – nimi מֹשֶׁה pärineb 2Ms 2:10 selgitusel verbist מָשַׁח – «[välja] tõmbama» – ning viitab Moosese veest välja tõmbamisele, s.t leidmisele Niiluse jõelt; ühtlasi on selles nimes võimalik näha prohvetlikku ettekuulutust Moosesest kui Iisraeli rahva vaarao käest ära ja Egiptuse orjapõlvest välja «tõmbajast».

Ma olen kuulnud – שָׁמַעְתִּי – sõna שָׁמַע tähendab «kuulma», «kuulama», «tähele panema», «[palvet] kuulda võtma», ka «kuuletuma».

Iisraeli – nimi יִשְׂרָאֵל koosneb verbist שָׁרַח – «võitlema», «peale käima», «peale jääma», «võimust võtma» – ning sõnast אֵל – «Jumal» – ja tähendab tõenäoliselt «Jumal võidab», «Jumal võtab võimust», «Jumal jääb peale».

Laste – בְּנֵי – sõnasõnalt: «poegade».

Nurisemist – אֶת־תְּלוּנָת – sõna תְּלוּנָת – «nurisemine», «hädaldamine», «kaeblemine» – tähendusvarjundiks on ka põikpäisus, kangekaelsus.

Täna õhtul – בֵּין הָעֶרְבִים – sõnasõnalt: «nende kahe õhtu vahel». Tegemist on väljendiga, mis tähistab kas ajavahemikku päikeseloojangu alguse ja päikese loojumise vahel või päikese loojumisest täieliku pimeduse saabumiseni, s.t videviku aega. Üks võimalus oleks tõlkida: «pärast päikeseloojangut, veel enne pimedada saabumist».⁴

Siis te mõistate – וַיִּדְעֶתֶם – sõna יָדַע tähendab «teadma», «[ära] tundma», «tundma [õppima]», «mõistma», «oskama», «[milleski] vilunud olema» ning tähistab ka sisemist äratundmist.

Issand – originaalis ei kasutata siin mitte sõna «Issand», vaid Jumala nime יהוה – «JHWH», «Jahve», «Jehoova».

⁴ 1739. aasta Piiblis ilmselt sõnast – בֵּין – «vahel», «keset» – lähtudes: «Kesk päeva aeges».

Kõrbe – הַמִּדְבָּר – sõna מִדְבָּר esmatähenduseks ei ole mitte kuiv, veeta kõrb, vaid pigem asustamata, viljelemata maa, mida muuhulgas tarvitatakse loomade karjatamiseks.

Pinnal – עַל־פְּנֵי – sõnasõnalt: «palgeil».

Kui...nägid – וַיֵּרְאוּ – sõna רָאָה tähendab «nägema», «jälgima», «ära tundma», «mõistma».

Üksteiselt – אֶל־אַחֵיו – sõnasõnalt: «mees teisele».

Mis see on...mis see oli – מִן הַוַּא...מֵהַוַּא – tegemist on sõna מָן – «manna», sõnasõnalt «ei tea mis» – tekkelugu kajastava sõnademänguga.⁵

Kann – עֹמֶר – «omer» – kuivainemõõt, umbes 2,2 liitrit, mis meie traditsioonilisi mõõtühikuid kasutades vastabki enam-vähem ühele kannule ehk kahele toobile.

Teie hingede – נַפְשֵׁיכֶם – sõna נָפַשׁ – «hing» – tuleneb verbist נָפַח – «hingama».

Iisraeli sugu – בֵּית־יִשְׂרָאֵל – sõna בַּיִת tähendab «maja», «koda», ka «majapidamine», «kodakondsed».

Ja...pani sellele nimeks – וַיִּקְרָאוּ...אֶת־שְׁמוֹ – sõnasõnalt: «ja kutsus...nimega» – sõna נָמַשׁ – «nimi» – alg tähenduseks võib olla «märk», «tähis» (vrd kõlaliselt kreeka σῆμα ja ladina *signum*).⁶

Kaananimaa – אֶרֶץ כְּנָעַן – nimi כְּנָעַן – «Kaanani», «madal [maa]», «allaheidetud/alistatud [maa]» – tuleneb verbist כָּנַע – «madaldama», «madalaks tegema», «alandama», «alistama».

Sisuline analüüs

Teise Moosese raamatu kuueteistkümnendal peatükk algab sedastusega, et Iisraeli rahvas jõudis teise kuu viieteistkümnendal päeval pärast Egiptusest lahkumist Siini kõrbe, kus «kogu Iisraeli laste kogudus nurises...Moosese ja Aaroni vastu»: «Oleksime ometi võinud surra Issanda käe läbi Egiptusemaal, kus me istusime lihapottide juures, kus me sõime leiba kõhud täis! Teie aga olete meid toonud siia kõrbesse, et kogu seda kogudust nälga suretada.» (2Ms 16:1–3)

⁵ 1739. aasta Piiblis: «Se on Man; sest nemmad ei teadnud mitte, mis se pididi ollema.»

⁶ Üheks selle sõna võimalikuks algupäraks võib olla verb שָׁמַח – «[märki] panema» (vrd 1Ms 4:15). Vana Testament omistab nimedele sageli nende kandjat või kandja sünnilugu määravalt iseloomustava tähenduse ning näiteks Jumala nime austamine tähendab Jumala enda austamist.

Mooses tõlgendas seda nurisemisena mitte niivõrd tema ja ta venna, kuivõrd Jumala enda vastu, kuna Jumal oli see, kes oli Iisraeli Egiptuse orjapõlvest välja toonud (2Ms 16:6–8). Jumal kinnitas Moosese seisukohta töötusega lasta sadada leiba taevast, et ilmutada rahvale oma auhiilgust ning panna Iisraeli lapsed proovile, kas nad käivad Tema Seaduse järgi või mitte (2Ms 16:4.10).

Lisaks leivale lubas Issand anda oma rahvale liha: esmalt tuli õhtu hämardudes suur, kogu leeri kattev vutiparv, ning hommiku koites, kaste hajudes, avastasid Iisraeli lapsed kõrbepinnal midagi valge härmatise taolist, mis maitses nagu meekook.

Vahel on arvatud, et tegemist võis olla kas mingite kõrbetaimede kristalliseerunud mahлага või taimedest toituvate putukate (kilptäide) eritiseга, ent konteksti arvestades on kõik taolised arvamused vaid ebaolulised spekulatsioonid, kuna on täiesti selge, et nii Moosese kui Iisraeli rahva jaoks oli tegemist Jumala antud leivaga taevast, ükskõik, kas selle päritolu oli loomulik või üleloomulik. Arvestades, et «liha taevast» seostatakse kõhklematult vuttidega, ent «leiva» kohta samasugust loomulikku seletust ei anta, võib olla üsna kindel, et vähemalt Iisraeli laste jaoks oli tegemist millegi senitundmatu ja pigem üleloomulikuga. Seda kinnitab ka nimele «manna» antud selgitus, mille kohaselt tegemist oli millegi Iisraeli lastele täiesti tundmatuga.

Kui vuttide saabumine oli ühekordne sündmus⁷, siis taevane leib, millele anti nimeks «manna», saatis Iisraeli rahvast kogu kõrberännaku aja, s.t nelikümmend aastat kuni päevani, mil Joosua juhtimisel jõuti Kaananimaa piirile: «Ja paasapühale järgneval päeval sõid nad selle maa viljast hapnemata leiba ja kõrvetatud viljapäid. Selsamal päeval, paasapühale järgneval päeval, kui nad sõid maa viljast, lõppes manna ja Iisraeli lastel ei olnud enam mannat, vaid nad sõid juba Kaananimaa selleaastasest saagist.» (Jos 5:11j)

Kuna manna oli sõna otseses mõttes igapäevane leib, s.t Jumal andis seda igal päeval (välja arvatud hingamispäeval, mille eel tuli korjata kahe korra varu), andis Mooses rahvale edasi Issanda korralduse koguda mannat igal hommikult täpselt ühe päeva toiduse jagu: kui keegi üritas korjata rohkem ja järgmiseks päevaks üle jätta, pidi ta pettuma, kuna «see täitus ussidega ja haises» (2Ms 16:20). Selle korralduse põhjuseks on ühelt poolt Jumala soov panna proovile oma rahva kuulekus (2Ms 16:4), teisalt aga usalduse kasvatamine Jumala vastu, kes saadab, kaitseb ja toidab oma rahvast ega jäta teda maha ka siis, kui rahvas peaks nurisema ja sõnakuulmatu olema. Jumala helduse ja abi märgiks tuli kannutäis mannat jätta säilitamiseks järgmistele sugupõlvedele, et nemadki näeksid leiba, millega Issand oli nende isasid kõrbes toitnud (2Ms 16:32–34).⁸

⁷ Vutte mainitakse ka 4Ms 11:31–35, ent seal on tegemist pigem needuse kui õnnistusega.

⁸ «Teise vahevaiba taga oli telk, mida nimetatakse «kõige pühamaks paigaks», kus oli kuldne suitsutusaltar ja lepingulaegas, mis oli üleni kullaga kaetud. Selles olid kuldkruus mannaga ja Aaroni kepp, mis oli õitsenud, ja lepingulauad.» (Hb 9:3j)

Apostel Paulus näeb selles kõiges – nii Iisraeli rahva vabastamises Egiptuse orjapõlvest kui nende toitmisel liha ja mannaga ja peatselt järgnenud jootmisel veega kaljust (2Ms 17:1–7) – eelkujutist Kristuses teostunud lunastusest ning hoiatavat eeskujutist kristlastele, hoidumaks nurisemisest, kurjadest himudest ja ebajumalateenistusest: «Vennad, ma ei taha, et teil jääks teadmata, et kõik meie esiisad olid pilve all ja kõik läksid läbi mere ja kõik ristiti Moosesesse pilves ja meres, ja kõik sõid sama vaimulikku rooga ja kõik jõid sama vaimulikku jooki, sest nad jõid vaimulikust kaljust, mis saatis neid; see kalju oli aga Kristus. Kuid enamik neist ei olnud Jumalale meelepärased ning nad löödi maha kõrbes. Need lood on saanud meile näiteiks, et meie ei himustaks kurja, nii nagu nemad himustasid. Ärge ka saage ebajumalateenijateks, nõnda kui mõned neist. Ärge ka nurisege, nagu mõned neist nurisesid ning hukkusid laastaja käe läbi.» (1Kr 10:1–7.10)

Lisaks Paulusele kõneleb Iisraeli rahvale kõrbes Moosese kaudu antud taevast leivast ka Jeesus. Õigemini: Ta näitab, et mitte kõrbes toiduks tarvitatud manna polnud tõeline Taevaleib, vaid selleks on Tema liha ja veri, mille Ta annab ja valab selleks, et kinkida maailmale tõeline ja igavene elu: «Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, ei andnud Mooses teile leiba taevast, vaid minu Isa annab teile tõelist leiba taevast. Sest Jumala leib on see, kes tuleb taevast alla ja annab maailmale elu. Mina olen eluleib. Kes minu juurde tuleb, see ei nälg iialgi, ja kes minusse usub, see ei janune enam iialgi. Mina olen eluleib. Teie esiisad sõid kõrbes mannat, ja surid. See on leib, mis taevast alla tuleb, et inimene sellest sööks ega sureks. Mina olen taevast alla tulnud elav leib. Kui keegi sööb seda leiba, siis ta elab igavesti; ja leib, mille mina annan, on minu liha; ma annan selle maailma elu eest. See ongi leib, mis on alla tulnud taevast. See ei ole niisugune leib, mida teie esiisad sõid, ja surid. Aga kes seda leiba sööb, elab igavesti.» (Jh 6:32j.35.48–51.58)

Nagu kõrbes mannat korjates ei olnud üleliia sellel, kes kogus palju, ega puudust sellel, kes kogus vähem, vaid kõigil oli niipalju, kui nad vajasid – apostel Paulus kasutab seda võrdpilti korintlaste innustamisel annetama puudustkannatavate vendade heaks⁹ –, nii kinnitab Jeesus, et sellest, mida Tema on Isa tahtel tulnud maailmale tooma, jätkub kõigile, kes Temasse usuvad ja Ta vastu võtavad: «Kes minu liha sööb ning minu verd joob, see jääb minusse ja mina temasse. Nii nagu elav Isa minu on läkitanud ja mina elan Isa läbi, nii elab ka see, kes mind sööb, minu läbi.» (Jh 6:56j)

Mannat mainitakse ka Ilmutusraamatus, kirjas Pergamoni kogudusele: «Kellel kõrv on, see kuulgu, mida Vaim ütleb kogudustele: Võitjale ma annan süüa peidetud mannat ning annan talle valge kivikese ning kivikesele kirjutatud uue nime, mida ükski peale saaja ei tea.» (Ilm 2:17) Sellega, et tegemist on «peidetud mannaga», viidatakse ilmselt tagakiusamise alla kannatavate kristlaste tegelikkusele sarnaselt sellele, kuidas Paulus

---

⁹ «Sest ei tohi olla nii, et mis teistele on kergenduseks, ahistaks teid, vaid võrdsuse saamiseks olgu teie jõukus praegu nende puudusele toeks, et ka nende jõukus kunagi saaks toeks teie puudusele, nii et tekiks võrdsus, nagu on kirjutatud: «Kellel oli palju, sellel ei olnud liiast, ja kellel oli pisut, sellel ei olnud vähe.»» (2Kr 8:13–15)

Julgustab nii korintlasi kui efeslasi: «Meid ahistatakse igati, kuid me ei ole kitsikuses; me oleme nõutud, kuid mitte meeleheitel; meid kiusatakse taga, kuid me pole hüljatud; meid rõhutakse maha, kuid me ei hukku; me kanname alati oma ihus Jeesuse surma, et ka Jeesuse elu avalduks meie ihus. Sest meid, kes me elame, antakse alatasa surma Jeesuse pärast, et ka Jeesuse elu avalduks meie surelikus ihus.» (2Kr 4:8–11); «Te olete surnud ja teie elu on koos Kristusega Jumalas. Kui Kristus, teie elu, saab avalikuks, siis saate ka teie koos Tema avalikuks kirkuses.» (Kl 3:3j) Niisiis on Pergamoni kristlastele töötatud «peidetud manna» igavene elu, mis on juba varjatuna nende sees, kui nad vaid Kristusele ustavaks jääda suudavad.

Issand ise on olnud alati ustav, nii ennast ristil kogu maailma pattude eest andes kui oma rahvast neljakümneaastasel kõrberännakul saates ning teda imelisel viisil toites ja jootes. Jumala heated kutsuvad meid Teda usaldama ja kõiges oma lootust Tema armule panema, nurisemisest ja Jumala kiusamisest loobuma ning kõiges Tema sõna järgima, kuna neil, kes seda teevad, ei ole puudu mitte millestki¹⁰ ning nad võivad teada, et mitte miski ei suuda neid lahutada Jumala armastusest, mis on Kristuses Jeesuses (Rm 8:39).

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kuueteistkümnenda pühapäeva teemaks «Jumala hoolitsus». Käsiraamat avab teema järgmiselt: «Jeesus õpetab, et Jumalasse uskuv inimene ei pea tundma muret iga asja pärast. Taevane Isa kannab tema eest hoolt ja aitab otsida seda, mis on tähtsaim – Jumala riiki ja Tema õigust. Nõnda vabastab Jumal inimese tegema head oma ligimesele. Kristlane peab meeles Jeesuse sõnu: «Õndsam on anda kui võtta!»»

Nagu näha, lähtub pühapäeva teema esimese lugemisaasta Evangeeliumist (Mt 6:25–34), milles Jeesus julgustab omasid mitte muretsema, vaid kõiges Jumala peale lootma ja Tema õigust taotlema. Kolmanda lugemisaasta pühakirjatekstid kõnelevad samuti Jumala – ja üksnes Tema – usaldamisest, ent olulise rõhuasetusega vahetegemisele tõeliselt hinnalise ja jääva ning ainult näiliselt väärtusliku ja kaduva vahel.

Kirikukäsiraamatu kolmanda lugemisaasta teiseks pühakirjalugemiseks on kas lõik apostel Pauluse jumalagajätukõnest Efesose kogudusevanematele¹¹ (Ap 20:32–35), milles Paulus julgustab omaenda eeskujule viidates teenima ligimesi ja kandma hoolt iseäranis nõtrade eest, pidades meeles, et «õndsam on anda kui võtta», või sellesama

¹⁰ «Oskan elada kehvalt ja oskan elada ka jõukalt, olen kõigega ja kõigi oludega tuttav: nii kõhtu täis süüa kui nälgima, elama nii jõukuses kui puuduses. Ma suudan kõik tema läbi, kes teeb mind vägevaks.» (Fl 4:12j)

¹¹ Mitte Efesoses, nagu Jumalateenistuste käsiraamatus ja Lugemiste raamatus ekslikult öeldakse, vaid Mileetoses, kuhu Paulus Efesose kogudusevanemad kutsus (vt Ap 20:15–17).

apostli õpetussõnad esimesest kirjast Timoteosele (1Tm 6:17–19), milles ta manitseb lootma mitte ebakindlale maisele varale, vaid Jumala igavesele rikkusele.

Kolmanda lugemisaasta Evangeeliumi (Mt 6:19–24) keskseks sõnumiks on samasisuline hoiatus: mitte talletada maiseid, vaid taevaseid aardeid, s.t mitte siduda ennast sellega, mis paratamatult kaob, vaid Sellega, kelle käes on kõik ja kes on igavene. Oluliseks rõhuasetuseks on seejuures tõdemus, et kaduvaks aardeks, mis pole selle talletajale mitte õnnistuseks, vaid hukatuseks, võivad lisaks ainelistele varadele osutada vääralt tarvitatud vaimsed ja vaimulikud väärtused: isegi armuandide jagamine, palvetamine ja paastumine võivad hingele kasu toomise asemel kahju teha.

Vana Testamendi lugemisele jutlustades võib ühe võimalusena rõhutada Jumala kõikumatut ustavust ka siis, kui Tema rahvas nuriseb, Talle vastu hakkab või Talle koguni truudust murrab. Jumal varjab, kaitseb, juhib, kannab, toidab ja joodab oma rahvast kõigest hoolimata, annab talle isegi kõrbes vett, leiba ja liha. «Vastutasuks» ootab Jumal oma rahvalt kuulekust – eeskätt usaldusena Jumala vastu ning Tema käskude järgimisena, kusjuures see kõik tuleb kasuks sellele rahvale endale – Jumalale ei ole neil anda mitte midagi, kuna kõik, mis neil on ja mis nad ise on, on Jumala armukingitus.

Teiseks võimalikuks lähenemisenurgaks on lähtumine sellest, kuidas taevamannat on käsitletud nii apostel Paulus kui Jeesus ise: eelkujutisena Jeesusest Kristusest, kes on tõeline taevast alla tulnud Eluleib ning kelles on teostunud midagi mõõtmatuselt enam kui ühe rahva päästmine orjapõlvest, nimelt kogu inimkonna lunastamine patu, kurja ja surma meelevallast.

Mõlemat tõlgendusvõimalust ühendades võib jutluse üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal, kes oli toonud Iisraeli rahva Moosese juhtimisel välja Egiptuse orjapõlvest, pidi algusest peale taluma oma rahva tänamatust, nurisemist, sõnakuulmatust ja lausa truudusetust. Iisraeli lapsed hakkasid õige pea pärast Egiptusest lahkumist eelistama vabadusele endist enam-vähem stabiilset elu orjapõlves, unistades Egiptuse lihapottidest ja muust taolisest. Rahva pahameel pöördus eeskätt Moosese ja Aaroni vastu, aga oli selge, et tegelikult teotasid nad oma nurisemisega Jumalat ennast. See ei suutnud aga muuta seda, kuidas Jumal oma rahvasse suhtus: jah, Ta pidi ikka ja jälle oma rahvast noomima, korrata kutsuma, koguni karistama, aga sedagi tegi Ta armastusest oma rahva vastu ning soovist teda aidata ja õnnistada. Jumal on oma truudusetule rahvale kõigest hoolimata alati ustavaks jäänud ning Teda oma armu läbi elus hoidnud. Nii sündis ka kõrbes, kus Issand toitis Iisraeli rahvast imelisel viisil liha ja taevase leivaga ning jootis veega kaljust.

2. Kuigi nii liha kui leib – taevast alla tulnud manna – olid kingitus, teenimatu arm, sidus Jumal need teatavate korraldustega, mille eesmärgiks oli rahvast õpetada ja tema tulevikku kindlustada. Imelisel viisil liha ja leivaga toidetud saamine pidi aitama inimestel mõista, et Jumal on kõikvõimas, hea ja armuline, ning julgustama neid Teda alati usaldama ja kõiges oma lootust Tema peale panema. Just seda eesmärki kandis ka korraldus, et igaks päevaks tohib koguda just niipalju toitu kui tarvis – teadmises või vähemalt usus, et küllap Jumal kingib piisavalt ka järgmiseks päevaks.¹² Seegi, et tegemist oli toiduga, mida Iisraeli lapsed ei tundnud ja mille päritolu nad ei teadnud, nagu näitab nimi «manna», on julgustavaks kinnituseks, et kõik, mis inimesel on ja mida ta tõeliselt vajab, tuleb Jumala käest. Seejuures ei tohi unustada, et «inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust» (Mt 4:4), sest «Tema alandas sind ja laskis sind nälgida, ja Ta söötis sind mannaga, mida ei tundnud sina ega su vanemad, et teha sulle teatavaks, et inimene ei ela üksnes leivast, vaid inimene elab kõigest, mis lähtub Issanda suust» (5Ms 8:3).
3. Apostel Paulus näitab esimeses kirjas korintlastele (1Kr 10:1–13), et kõik see, mis sai osaks Iisraeli rahvale Egiptusest väljarändamisel ja kõrbeteekonnal, «on kirjutatud hoiatuseks meile» – tegemist on eelkujutisega Kristuses teostunud lunastusest. Sama kinnitab Jeesus ise, kõneldes endast kui tõelisest taevast alla tulnud Eluleivast, kellesse uskudes ja keda vastu võttes pärib inimene tõelise ja igavese elu (Jh 6). Lunastus ja igavene elu on Jumala armukingitus, mille me saame üksnes usu ja tänuliku meelega vastu võtta, teades, et Issand on «ustav ja õige, nõnda et Ta annab andeks meie patud ja puhastab meid kogu ülekohtust» (1Jh 1:9). «Vastutasuks» ootab Jumal meiltki ustavust – mitte selleks, et meie käest midagi saada, vaid selleks, et me ei kaotaks meie jaoks tallele pandud «peidetud mannat» (Ilm 2:17) ning võiksime võitjatena pärida igavese elu. Samamoodi, nagu manna kõrbes toitit Iisraeli rahvast nelikümmend aastat, s.t kogu kõrberännaku aja, kuni nad jõudsid Kaananimaale, nii toidab ja kinnitab Jumal meidki meie maisel rännakul tõelise Eluleivaga – Kristuse Ihu ja Verega –, et võiksime selle varal jõuda igavese elu Tõetatud Maale.

---

¹² «Ärge siis hakake muretsema homse pärast, sest küll homme päev muretseb ise enese eest!» (Mt 6:34)